

Dr. ANTOON ARTS

VAN BLAD TOT BOEK

**VERZAMELD WERK VAN Dr. A.C.B. ARTS MET INLEIDINGEN
VAN PROFESSOR Mr. W. POMPE EN WOUTER LUTKIE Pr.**

**Centrale Bibliotheek
Gasthuisring 54
TILBURG**

N.V. NIEUWE TILBURGSCHE COURANT TILBURG

NICOLAAS DAAMEN.

Een Tilburgsch prozaschrijver.

Als men dezen grijsaard, het blozend gezicht in welverzorgden witten baard, met fiksch en veerend tred door de straten zag loopen, dan kwam het vers van Perk zich opdringen en men paste het op hem toe — dat hij was een dergenen op hoogen ouderdom van wie men zeggen kan: „blij dat hij leeft en leven laat.”

Ik ontmoette hem later niet vaak, want de wegen in het leven loopen soms ver langs elkaar, maar, tóch kende ik hem goed. Hij noemde mij een „jongen vriend” en hem te spreken was mij altijd een eerlijk genot. Men had er iets aan.

Zoo opgewekt en welgemoed zoo mild de menschen bekijkend, al kende hij hun kleine zwakheden en groote feilen goed; zoo vroom van inborst; zoo onderhoudend in zijn gesprek, dat altijd de moeite toestanden, hetzij hij uitweidde over de kunst: zijn kunst, de muziek, of ook over schilderkunst en litteratuur, waarvan hij een heele boel wist, en waarover hij een gezond oordeel gaf.

Er waren er in Tilburg niet velen van zijn ontwikkeling, in groote weetgierigheid verworven en gesteund door een helder waard was om aan te hooren, hetzij het ging over oude Tilburgsche

En levenslustig, het leven beminnend om het vele schoone ervan. Als hij met een veldbloem in de hand van Broekhoven kwam, wist hij de schoonheid die hij droeg.

Bij zijn tachtigsten verjaardag had ik meerdere malen een heerlijk onderhoud met hem; ik vroeg hem te verhalen uit zijn leven en verstand.

Dan sprak hij in welverzorgd keurig helder Nederlandsch — tot, als er iets heel bijzonder Tilburgsch of intiems kwam, of iets dat hem diep opwelde uit het hart, en dan sloeg hij over in ècht en malsch Tilburgsch, waarvan hij het schoone óók welbewust waardeerde en waarover hij óók nog goed overdachte opmerkingen rijke herinneringen, waarvan ik toen ook heb oververteld.

En zoo zei hij na een van zijn onderhoudende levensverhalen met een genoeglijk schoudertrekken: „en ik lèf nog zo gèrè”.

En dat verbaasde iemand niet in het minst. Want deze veelzijdige man, die zooveel had gezien, gedaan en ondervonden, en die een lang leven van harden arbeid in een deftigen levenswandel wist te geven.

had afgelegd, had geleerd, dat niets méér vreugde doet dan vreugde te geven aan anderen.

Daar zijn vele uitingen van, maar twee dingen hebben toch een buitengewone teekenende waarde.

Deze beste, brave man schreef sprookjes voor zijn kleinkinderen en braille-opstellen en -verhalen voor de blinde kinderen uit het gesticht.

Sprookjes voor zijn kleinkinderen.

Ik heb een mooi gebonden exemplaar, goud op snee, van hem zelf gekregen; hij kwam het „eiges” brengen en hij had er eigenhandig een opdracht in geschreven en geteekend: „Grootvader Daamen” met die eigenaardige handteekening, die duizenden in Tilburg kenden.

„Sprookjes van grootvader”. Zoo gaf hij ze uit — op verzoek, en Herman Moerkerk illustreerde ze. De opbrengst was voor de blinde kinderen, geloof ik, die ze ook het eerst te lezen kregen in braille-schrift, dat hij, let wel lezer op hoogen leeftijd ging leeren om dien kleinen wél te doen, — en dat is nog wat meer dan 25 gulden teekenen op een lijst al kan ook dat waarde van een offer hebben.

Och, wat zijn die sprookjes een stuk van zijn edel wezen!

Zijn gelukkigste uren waren altijd geweest, zei hij, sprookjes vertellen aan zijn kinderen; later aan zijn kleinkinderen.

En je kon niet altijd het zelfde hebben — dus ging hij er zelf maken.

En hoe typisch Tilburgsch zijn ze, in hun stijl, al is er geen enkel dat nu juist alleen in Tilburg kan zijn gebeurd.

Maar onophoudelijk slaat de Tilburgsche zegswijze uit de goedgeschreven zinnen, en de beelden en vergelijkingen zijn uit het Tilburgsche leven opgevat.

Een trotsche, gierige graaf, „wou zelfs niet eens hebben dat arme menschen wat hout sprokkelden of een **mastappel zochten**... Irmingarde zat daar treurig **ter neder**... op een **namiddag midden in** den zomer... een dag of **drie** later... ik weet een **schoone juffrouw**, en toen vertelde de raaf dat heel ver **daarvan daan**... hij liet zich **langs de lijn** naar beneden glijden... wel deden zijn handen erg pijn maar daar lette hij **niet eens op**... 't liep **al tegen** den avond..... meer dan een half uur had hij al gewerkt en getrokken en toch was hij **nog maar goed over de helft**... de lieve freule viel aan den rand van den afgrond **op de knieën neer**;... het heele jaar, **uitgezonderd** de wintermaanden... **moeder de vrouw** bleef thuis... zij moesten **dag in dag uit hard werken**... omdat iemand **op de vuren moest passen**... zoo ver dat je er **nog in geen acht dagen** komen kunt... (Picolo) was een aardig ventje, en weet je waarom Gerritje Picolo heette? dat was niet, omdat zijn vader zoo heette, **wel neen**, want die heette Jaanse...

Dat zijn nu maar heel enkele grepen, terwijl ik zoo even in het

boek een paar bladzijden opsla — maar geheel zijn proza is er vol van.

Dat is dus geen aangeleerd taalgebruik, maar uit de ziel en het leven opgebloeid taaleigen, en als ik er zoo goed over nadenk is Nicolaas Daamen, als zoowat eenige Tilburgsche prozaschrijver, in zijn zeer verdienstelijke, zij het uit den aard der stof zeer eenvoudige schrijfwijze, een der meest Brabantsche auteurs, die wij hebben, ook al gebruikt hij geen zin plat. Zijn stijl bewijst de groote waarde van de dialecten voor de taal, maar tevens de echtheid van het gevoel en den natuurlijken schrijversaanleg van den auteur. Want deze zonder eenige pretentie geschreven „Sprookjes”, die om zoo te zeggen litterair onopzettelijk zijn geworden op lateren leeftijd al, openbaren juist daardoor meer het zuiver talent, zooals de eenvoudige stroomkes in onze hei ook op heel eigen wijze, maar o zoo klaar, den blanken bodem laten zien.

Zoo geloof ik, dat het jammer is, dat „Grootvader” niet meer in het licht heeft gebracht, want men zal eenmaal deze bladzijden, als een der weinige geheel oorspronkelijk Tilburgsche Nederlandsche prozastukken, op prijs gaan stellen. En als men dan de officieele voorrede heel goed en heel gewoon, eens vergelijken zal met de, uit het hart gekomen, heel buitengewone kernachtig geschreven sprookjes, dan zal men gelegenheid hebben uiteen te zetten, hoe echte kunst uit den mensch zelf opgroeit en dan alleen een eigen karakter draagt.

Nu is Nicolaas Daamen begraven en heel Tilburg heeft er veel goeds over gezegd en de bladen hebben er goed over geschreven. Want hij wàs een goed mensch en braaf katholiek.

Als „Grootvader” echter zal hij blijven voortleven, ook voor hen, die niets meer anders van hem gehoord hebben.

Maar laten allen, die hem wèl hebben gekend en hooggeacht, doen wat Besje Knor deed voor Seppie in zijn sprookje: „Ik zal Onzen Lieven Heer bidden, dat Hij jou gelukkig maakt.”

Dat is de laatste regel uit zijn boek en zeker de laatste wensch van zijn christelijk leven.

12 Februari 1921.